

Dimítrios Vikelas (1835-1908)

El pare Nàrkissos Traducció i notes: Antoni Góngora

Com és sabut, Dimítrios Vikelas (1835-1908) ocupa un lloc destacat en la història de la prosa neogrega gràcies a la novel·la *Lukís Laras*, coneguda a casa nostra per la traducció d'en Rubió i Lluch (1881).

La traducció que presentem, *El pare Nàrkissos* (1886), és una de les deu narracions que va escriure Vikelas, i és considerada entre les més reeixides juntament amb *La germana lletja* i *Fílipos Marthas*, relats que, *deo volente*, aviat veuran la llum.

Per a la traducció he seguit l'edició de 1897, la segona (la primera és de 1887), que és la darrera que es va fer en vida de l'autor.

I

—Esposa —va dir el pare Nàrkissos, en haver acabat de dinar i haver-se senyat—, esposa meva, em ve una son ben dolça. Amb el teu permís faré una becaïna.

—Ben bé que faràs, espòs meu. Et mereixes reposar després de tanta fatiga avui. I, a més, ningú no et vindrà a molestar amb aquesta calda.

I la dona del sacerdot va començar a dur els pocs plats i els dos coberts de la taula a la pica per tal de rentar-los abans de col·locar-los a la post que sobresortia de la paret, entre la pica i la llar. Perquè aquella habitació era alhora cuina, menjador i sala d'estar. La taula on havien fet un àpat frugal, quatre cadires de fusta i un sofà de palla eren els únics mobles que hi havia. El sofà era davant la llar. Damunt, a la paret, dins un marc negre de fusta (sense vidre, però), penjava una litografia, groga pel pas del temps, que representava l'arribada del rei Otó¹ a Nàuplia. Enfront de l'entrada, a la part dreta de la paret hi havia la porta del dormitori i, a la part esquerra, la porta del jardí. Entre totes dues portes hi havia un gran bagul de color verd i, a sobre, una catifa petita plegada dues vegades. Damunt el bagul, decorava la paret una altra litografia, aquesta sense marc, clavada a la paret amb quatre claus petits, que representava, de manera no gaire artística, la façana de l'església de la Mare de Déu de l'Anunciació a l'illa de Tinos, record, evidentment, d'un pelegrinatge en aquell centre de devoció realitzat pel pietós senyor de la casa.

Davant el bagul hi havia la porta de la casa i, a cada costat d'aquesta, dues finestres amb els batents tancats. La porta es dividia horitzontalment en dues fulles, la inferior tancada, oberta cap al carreró estret la de dalt, a través de la qual entrava a l'habitació la llum profusa del sol de migdia.

---

¹ Otó I, fill de Lluís I de Baviera, rei de Grècia entre 1832 i 1862.

El pare Nàrkissos es va aixecar i va entrar al dormitori, en va sortir amb el seu coixí, el va posar al sofà, va tancar la fulla superior de la porta per fer l'habitació més obscura i més fresca, i es va estirar al sofà. Però pocs minuts després es va tornar a aixecar, va agafar la catifa de damunt el bagul, la va desplegar, la va estendre amb cura sobre el sofà i s'hi va ajeure més còmodament que abans, mentre la dona continuava en silenci la feina a la pica.

Realment el pare Nàrkissos s'havia guanyat el dret a descansar el migdia d'aquell diumenge. Des de la matinada que anava en dansa. Com que no hi havia cap altre sacerdot, ni diaca, ni tan sols un lector, ell havia cantat, segons el costum, les matines i havia celebrat la missa a l'única església del seu petit poble. Després de la missa va anar a peu fins a una part allunyada de l'illa, amb el jutge de pau i testimonis, per tal de verificar els límits d'un terreny, una part del qual era reclamada per un veí. I en va tornar satisfet, perquè es va reconèixer la justícia del seu punt de vista, però el camí era llarg i la calor excessiva. Ja havia passat l'hora en què solien dinar quan havia tornat a casa, on la seva dona l'esperava, patint perquè no es passés el menjar. Però el capellà afamat el va trobar exquisit i hi va fer honor fins a la sacietat per a grandíssima satisfacció de la seva esposa. Potser això també va contribuir a afeixugar-li les parpelles.

La calor del migdia, agradablement moderada per la foscor de l'habitació, el silenci absolut, només interromput per la música monòtona de les cigales i, dins la casa, pels moviments lleugers de la dona, que col·locava els plats al seu lloc, el cansament del capellà associat, la catifa suau sobre el sofà, tot convidava a dormir.

Amb les parpelles mig closes el sacerdot seguia la feina de l'esposa i la barba rossa amb prou feines li amagava un somriure de joia indescriptible. Pensava en el fet que en pocs mesos s'hauria d'afegir un bressol als mobles del dormitori. Tot just el dia anterior havia conegut l'alegre secret. La dona l'hi va revelar a la nit, a les fosques, perquè no gosava dir-ho a la llum del dia.

I, mentre tenia els ulls somnolents tendrament posats en la seva jove dona, desfilaven per la seva imaginació diferents escenes de la vida passada, que anaven adquirint progressivament forma de somni i s'anaven acoblant, en una evolució ràpida i boirosa, a la deliciosa sensació de la felicitat present.

II

Fa només tres mesos el pare Nàrkissos va gaudir del doble honor de convertir-se en sacerdot i marit. Des de la infantesa que duia l'hàbit, destinat a l'Església ja abans de néixer. Des de temps immemorials els primogènits de la família materna es feien capellans per tal d'atendre la petita església privada de la Presentació, que era la joia, l'orgull i el lloc de pelegrinatge de l'illa. El predecessor d'en Nàrkissos, i oncle seu, no havia tingut fills, cosa excepcional. Per això, quan va casar la seva germana petita, i única, es va posar la condició explícita que el primer fill seria sacerdot i el seu hereu.

L'alegria de la família quan va néixer un mascle va superar la joia que s'acostuma a manifestar en aquestes circumstàncies, alegria que, per contrast, implica una subestimació injustificable del valor de les nenes. El petit Nàrkissos va ser alletat amb tot el respecte que es deu a un futur sacerdot, rosaris i creus eren les seves joguines, i, quan va començar a parlar, les primeres paraules que va aprendre, després de les universals *papà* i *mamá*, van ser les del *Kyrie eléison*. Tan bon punt va poder caminar amb seguretat, va rebre el privilegi de sostenir el ciri davant el seu oncle mentre oficiava. Aquest va ensenyar l'alfabet al petit nebot amb les lletres vermelles del llibre de les hores i, més tard, li va ensenyar a llegir amb el llibre dels vuit modes. Però tot això no podia reprimir les ganes de jugar del petit religiós, ni l'alliberava d'un altre tipus d'imposició de mans, quan tornava de grimpar per les roques amb l'hàbit estripat, o a causa de disputes massa vives amb els nens de la seva edat.

Quan va fer els dotze anys, el petit religiós va ser enviat fora per evitar que una familiaritat excessiva disminuís el respecte dels feligresos pel seu candidat a pastor. Un oncle vell de sa mare, que havia estat bisbe de Salmathunt, s'havia retirat a l'illa d'Andros, després de renunciar a la dignitat episcopal, quan ja havia reunit el suficient per viure còmodament la resta de la seva vida. És a ell que va ser enviat en Nàrkissos. El bisbe el va rebre de molt bon grat i li va concedir la plaça i el títol de lector. Per merèixer aquest primer pas en la carrera sacerdotal, en Nàrkissos no es limità a continuar les classes a l'escola d'Andros, sinó que va rebre les del vicari d'honor de l'exbisbe de Salmathunt, que el va preparar especialment en els assumptes eclesiàstics.

Dins aquest ambient propici el jove es preparava per a la seva carrera. Passats uns anys el lector havia de ser ordenat diaca, quan va arribar a Andros la notícia de la mort de l'oncle i els seus conciutadans el convidaven a agafar el sagrat relleu. Encara era jove per assumir les funcions sacerdotals, però no convenia que el privilegi familiar caigués en mans estranyes. L'exbisbe de Salmathunt, encara que li sabia greu la pèrdua del lector i futur diaca seu, el va enviar amb la seva benedicció a l'illa natal per tal que trobés una esposa abans d'ordenar-lo.

Això de cap manera no va desagradar a en Nàrkissos ni li va resultar un problema, perquè ja l'havia elegida feia molt de temps. Gairebé des que eren infants considerava n'Aretula la seva futura esposa. Els pares de tots dos nens, ja de petits, van consentir en la unió, mig en broma mig de debò, però el menut Nàrkissos s'ho va prendre seriosament des de bon començament i, quan va partir cap a Andros, va intercanviar amb la seva petita companya de jocs promeses de fidelitat recíproca.

Després de vuit anys d'absència va trobar n'Aretula convertida en una jove elegant i bella, però el cap ros d'en Nàrkissos sota el barret negre de lector no era inferior en bellesa. El bisbe, que havia acompanyat el nuvi, el va ordenar diaca i després prevere, i va tornar a Andros.

III

Ja feia tres mesos que en Nàrkissos era sacerdot, i tot anava a cor què vols, cor què desitges. Els vilatans mostraven al rector un respecte superior al que li corresponia per edat, la dona preparava l'hereu, els camps presagiaven una bona collita, els ingressos de l'església no havien minvat. Què més podia desitjar? Però, tot i així, la seva felicitat no era completa. Una inquietud gran i constant l'enfosquia. El capellà consola els moribunds i dona sepultura als difunts. Els difunts! Aquests era el pensament que el turmentava, el núvol l'ombra del qual entenebria l'horitzó, altrament lluminós, de la seva vida.

La por de la mort s'havia apoderat d'ell des que l'havien dut, petit encara, a besar les fredes parpelles tancades de son pare mort. Certament, d'aleshores ençà, havia assistit a molts enterraments. Vivint sempre entre capellans, criat, per dir-ho així, dins l'església, com no havia de seguir i prendre part en funerals? Però sempre se les componia per evitar la vista del difunt. Clavant els ulls al ciri o al psalteri que duia, amagat, tant com podia, darrere els companys més alts, mai no alçava la mirada cap a la càrrega inert del taüt, mai no havia obeït la invitació, colpidora per als sobrevivents, de donar el darrer petó a la carn, que l'ànima ja havia abandonat.

Però, una vegada convertit en sacerdot, com podria evitar el contacte amb la descomposició? Sentia que seria impossible familiaritzar-se amb aquell espectacle espantós. Va confessar les seves pors al bisbe, li va confiar els seus escrúpols, li va revelar la seva feblesa, però el vell el va amonestar, el va reprendre, el va encoratjar, li va assegurar que ell, com tants altres, també s'acostumaria a l'horror de la mort, li va aixecar la moral fent-li entendre la grandesa de la missió del capellà vora el llit del moribund i el clot del mort. En Nàrkissos es va deixar convèncer. Es va deixar convèncer, però la por hi era. Durant tres mesos, cada vegada que algú anava a visitar-lo, tremolava de por que vingués amb l'anunci d'una mort. Fins aleshores havia pogut evitar aquella terrible prova, però pensava que no era possible que s'allargués gaire més la no aparició de la mort a l'illa. I ara, mentre el son se li apoderava de les parpelles, entre les imatges agradables que planaven com ombres de somnis davant seu, s'hi barrejaven escenes de la confessió d'un moribund.

Però totes aquelles imatges s'anaven esvaint gradualment fins a desaparèixer, les parpelles mig closes es van tancar completament, la mà va caure feixuga damunt la catifa, la galta es va enfonsar al coixí, i, dins l'habitació tranquil·la i fresca, hi va ressonar forta i regular la respiració sana del capellà adormit.

Entretant l'esposa havia enllestit les feines i, caminant sobre la punta dels peus per no pertorbar el son del marit, va entrar al dormitori i en va sortir poc després amb un petit paquet. Va seure a l'escambell que hi havia vora la llar apagada, va obrir el paquet i en va estendre sobre els genolls, l'un rere l'altre, el contingut. Era roba d'infant que li havien deixat per servir de model per a la feina a la qual tenia la intenció de dedicar-se tot seguit. I la dona la mirava amb amor, tot examinant-la amb un deteniment que amagava un sentit

diferent al del simple interès per la feina. I interrompia l'examen de la roba per dirigir la mirada al marit que dormia tranquil·lament i se'l mirava somiejant.

IV

Un renou de passos feixucs que s'acostaven a la casa va interrompre sobtadament el silenci de l'exterior. Els passos es van aturar davant la porta i el batent superior, cedint a la pressió d'una mà que l'empenyia des de fora, va grinyolar lleument i va quedar mig obert. La llum va penetrar profusament dins l'habitació, la respiració del capellà va canviar de ritme, però no va deixar de ressonar, i la seva esposa, girant el cap al batent obert, es va posar el dit als llavis per imposar silenci a la persona que havia obert.

Dins del quadrat lluminós format per l'obertura de la part superior de la porta, apareixia el pit i el cap d'un ancià del poble. El vell fes que duia era cenyit per un mocador de cotó, les puntes blanques del qual li penjaven darrere per protegir-li el coll arrugat. Sota el fes brillaven uns ulls vius aombrats per unes espesses celles blanques. La suor li degotava de les temples. A la mà dreta sostenia un bastó recolzat a l'espatlla, i de l'extrem del bastó li penjava sobre l'esquena un cistell cobert amb fulles de verdures.

La dona del capellà es va aixecar i es va acostar a la porta en silenci.

—Bon dia, Thanassis— va xiuxiuejar—. El pare dorm.

—Ja ho veig —va respondre el vell, intentant sense èxit reduir a un xiuxiueig el to de la seva veu ronca—. Ja ho veig, però és necessari que desperti.

—Què passa? Per què el necessiteu?

—No el necessito jo, gràcies a Déu! És el leprós que el necessita.

—Déu misericordiós! El leprós! —va repetir la dona.

I a l'instant va pensar en les pors del marit —l'horror que hagués de començar a posar en pràctica les seves obligacions penoses amb un leprós—, i en la distància fins a l'altra punta de l'illa, on aquell pobre infeliç vivia una vida solitària, i en la calda d'aquell dia d'estiu.

—Em sembla que es troba a les acaballes —digué el pagès.

—Déu misericordiós! —repetí la dona, que no podia trobar altres paraules per expressar el seu neguit, mentre dirigia mirades inquietes cap al sofà.

El capellà ho sentia tot, però ho sentia com en un somni. L'obertura de la porta va interrompre el son, però els sentits es trobaven encara en un estat letàrgic i les idees s'amuntegaven confuses i sense ordre dins el seu cap. A través de les parpelles tancades va percebre la llum que havia penetrat dins la cambra, va sentir com la dona saludava el vell

Thanassis, va sentir que el leprós el demanava... Però la darrera frase del vell i el segon «Déu misericordiós!» el van despertar del tot.

Va aixecar el cap, va posar els peus a terra i, assegut al sofà, amb les dues mans recolzades sobre la catifa, amb la mirada fixa en la porta i els llavis mig oberts, va romandre immòbil i en silenci. Estava reflexionant? No, no estava reflexionant, sinó que amb la imaginació veia la cabana miserable sobre les roques, per damunt la mar, on feia molts anys, empès per una curiositat d'infant, es va atansar per veure què era un leprós. Imaginava l'infeliç habitant de la cabana, tal com el va veure llavors assegut a terra a l'ombra d'un cedre, mentre netejava herbes silvestres dins una olla de fang, tot girant el cap amb sorpresa cap al petit ensotanat. Recordava com, en veure aquell rostre abominable, una esgarrifança de terror es va apoderar d'ell i va fugir corrents fins als seus companys, que, menys agosarats, l'esperaven lluny de la cabana...

—Perdoneu-me, pare —va dir el vell Thanassis—. Us he despertat. Però el leprós agonitza i et demana, i és llarg el camí fins allà. Potser no arribareu a temps.

El pare Nàrkissos es va posar dret.

—Dona —va dir, i la veu li tremolava una mica—. El bonet i la sotana.

Ella va obeir sense dir res i li va dur del dormitori allò que havia demanat.

—No faràs tant de camí a peu —digué afectuosament.

—No, no —va dir el vell Thanassis—. Vaig a trobar una *bisti* i vinc de seguida a cercar-lo.

—Vindràs amb mi? —va preguntar el capellà.

—I tant!

El vell va partir de pressa a cercar una *bisti*, com anomenen els illencs les bèsties de càrrega.

—Mira —deia el capellà a la seva dona, mentre es rentava les mans i la cara a la pica—. Mira, el vell Thanassis ha vist el leprós i l'ha ajudat, ve a peu des d'allà i està disposat a tornar a fer el camí amb mi. Per què? Per amor al proïsme. I jo penso en l'horror d'assistir a l'agonia d'un cristià? Dubtaré quan es tracta del compliment del meu deure?

L'esposa escoltava aquelles paraules amb les quals intentava agafar coratge, però ella no gosava afegir-hi res per donar-li suport. Va oferir en silenci la tovallola al seu home i ell s'hi va eixugar, es va posar la sotana i el bonet, va besar l'esposa al front i va sortir amb les claus de l'església a les mans.

La casa del sacerdot es trobava, la darrera i aïllada, als peus d'un turó escarpat, els vessants del qual eren ocupats per la resta de construccions del poble, les unes damunt les

altres. Més o menys al mig es trobava la petita església de la Presentació, un vell edifici d'estil bizantí, amb una volta en forma de torre que s'alçava per damunt les cases humils que l'envoltaven. Des de la casa del capellà fins a l'església el carrer estret i empedrat pujava serpentejant, els raigs de sol queien verticalment i en aquella hora feien la pujada més penosa de l'habitual.

Les finestres de les cases a banda i banda eren tancades, però, de tant en tant, el batent superior d'una porta era obert i l'amo, o la seva dona, amb els braços recolzats sobre el batent inferior tancat semblaven esperar que passés el sacerdot. El vell Thanassis va escampar al seu pas la notícia que el leprós s'estava morint. I el capellà saludava els veïns. «Bon dia, senyor Iannis», «Que vagi bé, senyora Thànena», «La vostra benedicció, pare».

Evidentment tots tenien ganes de xerrar-hi més llargament, però el capellà frisava. Va arribar suat a l'església, va obrir la porta, va entrar dins el temple fresc, va agafar de l'altar el vas sagrat de la comunió i el breviari, amb un aire reverencial, els va embolicar en la seva estola i aquesta amb un tros de tela negra i va sortir.

Tot just havia tancat la porta de l'església, quan va sentir la veu del vell Thanassis que arriava la *bisti*. L'animal semblava poc disposat a fer una excursió enmig d'aquella calda. El capellà els va sortir a l'encontre, va acariciar l'animal, hi va muntar, després va dipositar amb seguretat el farcell dins la pitrera, i començà la marxa. El vell pagès el seguia a peu.

Ja hi havia més portes obertes i els vilatans pietosos, sabent el que duia el capellà a la pitrera, se senyaven quan passava. A la porta de casa seva esperava la dona, fent-se ombra als ulls amb la mà. Un somriure d'alegria va brillar al rostre del sacerdot. Va retenir l'ase davant la porta i va voler dir alguna cosa a la dona, però les paraules no li acudien als llavis. Ni ella tampoc no va dir res, però se'l mirava amb tendresa tot intentant somriure. El pare Nàrkissos va moure el cap en senyal de comiat, va picar el coll de l'ase amb la corda que servia de regnes i va continuar camí amb el vell. El somriure forçat de la dona es va esvaïr quan va veure que els dos homes eren prou lluny i es va eixugar una llàgrima dels ulls amb el polze.

V

El camí continuava la baixada entre els camps i les vinyes que hi havia al peu del poble, després tornava a pujar a través d'un oliverar espès fins al cim del turó de davant, on tres molins de vent esperaven un alè d'aire per moure les antenes lentes. A partir d'allà s'estenia una plana ampla que feia pendent i acabava en roques escarpades a l'extrem sud de l'illa. El camí era irregular i descurat, però el vell Thanassis i la seva *bisti* semblaven acostumats a les pedres, que augmentaven la dificultat del terreny. A cada costat marges de pedra seca, sense fang ni calç, separaven les vinyes. A mesura que el camí s'allunyava, camps ja segats succeïen les vinyes. Més enllà de l'extensió conreada, a l'esquerra la plana pujava tot formant una sèrie de turons coberts de matolls, a la dreta s'inclinava

gradualment cap a la costa, i des d'allà la mar blava de l'Egeu s'estenia immensa, esquitxada per les muntanyes distants de les altres illes.

Certament l'espectacle era bell, però el capellà no el veia. Tenia la ment en un altre lloc. Les pors que el sentit del deure i l'exemple del vell Thanassis havien reprimit en un principi, tornaven de nou al seu ànim. Els preparatius abans de la partida, la presència dels vilatans a les portes de les cases, veure la seva dona, havien refermat sens dubte el seu cor vacil·lant. Però llavors, en la solitud del camp, enmig del silenci que semblava intensificar el soroll doble de les ferradures de l'animal i dels passos del vell camperol, mentre el sol li cremava les espatlles, imatges horroroses se succeïen una altra vegada davant els seus ulls abstrets. Maldava per vèncer la imaginació amb la reflexió, però la reflexió no li servia de res. Tenia por, el pobre tenia por!

No havia parlat encara, però tampoc el company de viatge no havia interromput el silenci. Quan es camina sota el sol, sobre un terreny difícil i, a més a més, seguint el pas d'un animal vigorós, normalment no es considera una ocasió propícia per a la conversa, encara que no es tingui l'edat del vell Thanassis. Finalment, el capellà va despertar d'aquell somieig tètric. Va sentir rere seu el panteix del vell i, tirant de la corda cap al pit, va detenir l'ase. El pagès va apressar el pas i es va posar al seu costat.

—Què us passa, pare? Per què us atureu?

—Baixaré perquè hi pugis tu i, quan estigui cansat, canviem.

—I ara! Què dieu? Que sigui jo mentre camineu vós!

—Estàs cansat, home.

—Jo cansat? Encara m'aguanten els ossos, no us preocupeu! On s'és vist que el capellà camini amb els sagraments i que el traginer amb la *bisti* vagi davant! Au, endavant!

L'assumpte no admetia més discussió. L'ase, cedint a la pressió moral de la veu del vell i a la confirmació amb un cop de puny de l'*endavant* que s'havia sentit, va reprendre la marxa amb un pas viu. Però el capellà en va refrenar l'impuls per tal que el vell, a peu, pogués seguir-los amb més comoditat i poder continuar-hi la conversa.

—Encara serà viu quan arribem? Què trobes?

—Què voleu que us digui? L'home és a les acaballes.

—Com estava quan el vas deixar?

—Com voleu que estigués? Com un persona que agonitza.

Era això el que volia saber, com està una persona quan agonitza, però la resposta del pagès no li va aclarir els dubtes. Desitjava escoltar una descripció de la visió que temia abans de

veure-la. Tenia l'esperança que una descripció anticipada el familiaritzaria amb allò que des de petit imaginava amb terror. I lluitaven dins el seu cor el sentiment humil de la por i el noble sentit del deure. La indiferència amb què el vell parlava de l'agonia de la mort, el desig de tornar amb el leprós agonitzant, augmentaven la vergonya secreta del capellà per la seva falta de valor.

—Per què has vingut amb mi? —va preguntar després d'un moment de silenci—. Per acompanyar-me?

—També per això. Però no tant per això, com per fer-li costat en els seus darrers moments. Vós, pare, el combregueu i després partiu. Jo quedaré. Ha estat sol tota la vida, que almenys tingui un cristià devora seu a l'hora de la mort, el pobre!

—Realment ets un bon cristià, Thanassis. Que Déu et beneeixi! Però això és el meu deure i el compliré jo. Jo li tancaré els ulls.

I sentia un nus a gola d'emoció.

Van continuar la marxa en silenci. El camí ja no era flanquejat per marges, sinó que travessava mates de jonc i d'arboç descendint en direcció a la costa escarpada de l'illa. Poc després trencava cap a l'esquerra, al peu d'un turó pelat, i el capellà va veure de lluny un cedre solitari i, sota la seva ombra, les parets de la cabana del leprós.

Feia quinze anys que en Nàrkissos havia vist sota les branques d'aquell cedre l'infeliç solitari, que ja hi vivia des de molts anys abans. En aquell extrem de l'illa, sol, abandonat, lluny de tota companyia humana, havia passat la vida carregant amb el pes d'una desgràcia ancestral, sense cap culpa, vivint sense esperança, sense consol, sense objectiu. Orfe, desheretat, pobre, havia estat colpejat des de molt jove per l'horrible malaltia. Els seus paisans el van obligar a sotmetre's a l'aïllament i van assumir l'obligació de mantenir-lo. Certament la càrrega per a la comunitat de l'illa no era excessiva. El vell Thanassis, que tenia una mica de terra part d'ella la cabana del leprós, es va fer càrrec de transportar el subministrament setmanal de pa. Però no es va limitar a això la bondat del pagès caritatiu. Ajudava el pobre solitari a conrear el seu petit hort, li reparava les eines, li proporcionava llavors, li donava consells. Familiaritzat amb la malaltia repulsiva per la força del costum, quedava a parlar amb el malalt. I el leprós l'esperava comptant els dies i les hores fins a la visita següent. El vell Thanassis era l'únic vincle entre ell i la resta del món. Ningú més no se li acostava. Si algun pagès passava per allà, de vegades el saludava de lluny, potser deixava sobre una roca distant la seva almoïna, però ningú s'atrevia a mirar-lo i a parlar-hi de prop.

L'hort del leprós a l'entorn de la cabana era envoltat per una tanca de ginesta, arços i baladres. Davant de la mar la tanca s'interrompia i dues pedres grans, a tall de muntants, formaven l'entrada, però, de porta entre les pedres, no n'hi havia.

Quantes vegades assegut en aquelles pedres, davant la immensitat de la mar, mirava les ones que s'estavellaven amb fúria contra les roques, o les acariciava tranquil·lament sota els seus peus! Quantes vegades, veient des d'allà les ales blanques dels vaixells en la distància, sentia enveja dels mariners, que, plens de vigor i força, lluitaven contra els elements, voltant de port en port i enyorant la riba pàtria, on els esperaven éssers estimats, mentre que ell, fermat a aquella roca, abandonat a la seva desventura, esperava la mort!

VI

Allà, davant les dues pedres, va desmuntar el pare Nàrkissos. El vell Thanassis va lligar amb la corda les dues potes del davant de l'ase, per limitar-ne la llibertat de moviment, i va entrar al petit hort conreat, tot dirigint-se cap a la cabana. El capellà el seguia. El pagès va fer uns quants passos i es va girar.

—Seieu un poc aquí fora, a la pedra, pare. Vull veure primer què passa a dins amb aquest pobre desgraciat.

El capellà va obeir en silenci. Es va treure el farcell de la pitrera, el va desfer amb les mans una mica tremoloses, va posar l'estola amb el seu contingut sobre la pedra, hi va deixar també el bonet, i amb el cap descobert, els braços encreuats damunt el pit, esperava dret el vell. Està pàl·lid. Un desig involuntari, pecaminós, es va esquitllar de sobte dins el seu cor: «Oh! Si el vell tornava i li deia: Ja s'ha acabat!». Però va rebutjar aquest mal pensament amb una esgarrifança, va invocar l'ajuda del cel, es va senyar, va agafar el breviari de l'estola plegada i va començar a llegir les belles pregàries de l'ofici de difunts. Llegia, però tenia el cap en la cabana: «Per què triga tant el vell Thanassis?». Va voler acostar-se a la porta de la cabana, però es va aturar indecís a mig hort. Va voler preguntar al vell des d'allà, però no va trobar la força per aixecar la veu.

Finalment el vell va sortir de la cabana. El capellà el va mirar amb un esguard interrogatiu.

—Era en un estat d'ensopiment profund. M'ha costat despertar-lo. Gairebé no se li sent la veu. Els ulls, apagats, li han brillat quan ha sentit que éreu aquí. Veniu, pare, veniu a combregar-lo.

El sacerdot va tornar cap a l'entrada, es va posar l'estola, amb respecte reverencial va prendre entre les mans els sants sagraments i s'encaminà cap la cabana. Només la pal·lidesa delatava la seva pertorbació. El pas era ferm, les mans no li tremolaven com abans, ja no dubtava. La consciència de la seva missió sagrada va vèncer els darrers escrúpols de la covardia.

Quan va arribar a la porta, el vell, que el seguia de prop, li va fer un toc lleuger a la sotana. El capellà, amb un peu al llindar, s'aturà i girà el cap. La seva cabellera rossa lliure onejà sobre el clatell.

—Pare, no toqueu el mocador que li cobreix a la cara. Ell m'ha demanat que la hi tapés perquè no el vegeu.

—Molt bé —va dir el capellà en un to seriós—. No entris, si no et crido.

I va entrar a la cabana.

El vell Thanassis va seure en una de les pedres de l'entrada i va esperar. S'hi va estar assegut molta estona. Es demanava com era que el capellà ni apareixia ni se sentia. La curiositat l'impel·lia d'anar fins a la cabana, però no s'atrevia a desobeir l'ordre. Així, doncs, esperava mirant la mar blava arrissada pel vent que començava a bufar refrescant l'atmosfera. Els arbustos dels voltants exhalaven una olor vivificadora, les aloses, elevant-se cap a les altures amb un vol impetuós, omplien l'aire amb el seu cant, la natura sencera semblava alegre i feliç, mentre el leprós moria a la cabana.

De sobte el vell camperol va sentir passos suaus a prop d'ell. Es tombà sorprès i va veure la dona del capellà que venia cap a la cabana. Es va aixecar de seguida i li va sortir a l'encontre.

—Com se us ha acudit fer tant de camí a peu, senyora?

—Pensava que us trobaria a mig camí i a poc a poc he arribat fins aquí. On és el pare?

—Dins, amb el leprós.

—És viu o mort?

—Us enganyaria si us deia una cosa o l'altra.

—Per què no aneu a mirar?

—M'ho ha prohibit el pare.

La dona va callar un moment i després va tornar a dir amb una certa inquietud:

—Se us farà de nit aquí.

—No importa. Hi ha lluna. Però vós, per què heu vingut?

—Duia la sotana.

I li va mostrar, penjada del braç, curiosament plegada, la sotana bona del pare Nàrkissos.

—Per què l'heu duta? Perquè se'n posi una altra damunt si fa fred?

—Potser farà falta —digué la dona.

I dient això van arribar a l'entrada de l'hort.

—Seieu aquí, dona, a la pedra. Deveu estar cansada.

—No, no estic cansada. Hi entro, Thanassis?

—Que no s'enfadi el pare!

La dona va seure a la pedra. Girava el cap en direcció a la cabana a cada instant. La inquietud se li dibuixava a la cara. El vell se'n va compadir, o potser compartia la seva impaciència.

—No us capfiqueu —va dir—. M'hi acostaré a poc a poc a mirar.

Va avançar lentament cap a la cabana dreçant les orelles a cada pas. No sentia res. Quan va arribar a la porta, s'aturà. El capellà deia alguna cosa en veu baixa. Amb prou feines la podia distingir. Va ficar el cap dins la cabana. No es veia el cap del leprós. L'amagava l'esquena del sacerdot, que, agenollat a terra amb el cap inclinat cap al leprós, pregava. La tela blanca amb què el vell Thanassis havia cobert el rostre del malalt era per terra als seus peus.

El pagès es retirà tranquil·lament i tornà a l'entrada. La dona del sacerdot, immòbil a la pedra, tot seguint-ne els moviments amb els ulls, esperava que tornés.

—Què heu vist? —va demanar.

—Res.

En aquell moment el capellà va sortir de la cabana i va travessar l'hort amb passes lentes. No duia la sotana. A les mans elevades sostenia el breviari i el copó. Caminava amb el cap dret i immòbil, amb la mirada serena, mentre el vent li agitava la cabellera solta. Semblava una altra persona!

Es va acostar al vell i a la dona sense expressar cap sorpresa per la seva arribada. Cap dels dos no es va moure per sortir-li a l'encontre. Van esperar que arribés. No li van adreçar cap pregunta. Van esperar que parlés.

—Descansa en pau —digué el capellà.

El vell Thanassis i la dona es van senyar en silenci.

—Demà al matí vindrem a enterrar-lo —continuà.

La seva veu tenia un to greu que imposava. La dona no l'havia sentit mai parlar així. Mentre l'escoltava, les llàgrimes li acudien als ulls serenament. Sentia que aquella prova havia enfortit per sempre l'ànima del marit.

—Em quedo aquí aquesta nit? —demanà el vell Thanassis.

—Queda-t'hi. Vindré de bon matí.

I, mirant la dona, que li allargava la sotana,

—Has fet bé de dur-me-la —va dir—. He tapat el difunt amb l'altra.

I caminant l'un al costat de l'altre el capellà i la seva dona van tornar a casa.